

DISKUSNÍ ARCHY

Řada: Život sociální a hospodářský

Č. 3.

Pluralitní organický sociální řád

I. VI DĚT SKUTEČNOST

a/Totalitní stát (fašistický, nacistický a komunistický) je stát s jedinou opravdovou politickou stranou a je degradován na pouhý vykonávací orgán této totalitní strany. Noviny, časopisy, vydávání knih, rozhlas, film, veřejná shromažďování a spolky, to vše je kontrolováno a přímo dirigováno státem, ve skutečnosti stranickou oligarchií. Neexistuje svoboda shromažďovací a spolková a kulturní a zájmové organizace včetně odborových organizací jsou monopolními institucemi, ve skutečnosti orgány státu a strany. Totalitní stát zachází s občanem jako s věcí a jako s nástrojem svých mocenských cílů. V komunistických zemích je produktivní vlastnictví v rukou vlády, ve skutečnosti v rukou malé skupiny vládních a stranických plánovačů, tedy byrokratů.

b/Liberální demokracie má dnes také v programu státní plánování. Vychova, zdravotnictví, výstavba bytů, veřejná zařízení jako zásobování elektřinou a plynem, doprava, stejně jako "sociální služby" jsou převážně v rukou státu. Pensijní pojištění je dokonce i v USA spravováno státními orgány. Stát převzal mnoho úkolů, což se projevuje jako byrokratismus a centralismus, zbudování státní moci, čili etatismus. Je pozoruhodné, jak etaticky dnes myslí občané. Tak např. v Austrálii 75 % návrhů, připravených místními organizacemi pro státní konferenci jedné strany, pojednávalo o tom, co by ještě měla dělat vláda a jak by to měla dělat, a nebyl tam ani jediný návrh pro činnost odborových organizací a jiných nevládních institucí, přesto že jednou z hlavních zásad programu strany je decentralizace. V denním tisku čteme velmi často o tom, co a jak by měla dělat vláda a velmi málo návrhů pro činnost nižších nevládních institucí. Občané velmi často, hlavně před volbami, žádají, aby stát přebíral nové a nové úkoly. A tak i liberalistická společnost buduje krok za krokem všemocný otrocky stát.

II. POSODIT SKUTEČNOST VE SVĚTLE SPRÁVNÝCH ZÁSAD.

Nesmíme zaměňovat část s celkem. Politická společnost (republika, království) je celek a stát je jen jeho nejvyšší částí. Stát je vrcholná část politické společnosti. Občané, rodiny, autonomní instituce územní a zájmové jsou také částmi politické společnosti. A tyto partikulární autonomní společenské útvary, založené na svobodné iniciativě občanů, mají mít tak velkou svobodu jak je únosné. Činnost výchovná, kulturní, sociální a hospodářská těchto autonomních společenských útvarů (zájmových a územních) je stejně důležitá pro občany jako politické problémy státních orgánů.

V politické společnosti vyrůstá pravomoc zdola, z lidu, a tak celá politická společnost se skládá z partikulárních pravomocí, které stupňovitě vyrůstají jedna nad druhou až k vrcholné pravomoci státu. (Viz diagram č. 1.). Stát má mít na starosti jen problémy obecného dobra celé politické společnosti. Obecné dobro je blaho všech občanů, kterému patří jak hmotný blahobyt občanů tak plně rozvinutá lidská osobnost všech ve všech sférách života duchovního, kulturního, sociálního a hospodářského. Obecné dobro není tedy jen prosperitou a výkonností státních orgánů.

Stát. Jakožto vrcholná část politické společnosti má stát na starosti vydávání zákonů, dodržování právního řádu a veřejného pořádku a prosazování obecného dobra celku politické společnosti. Stát se tedy má specializovat na problémy celku. Pravomoc státu je omezena a výkon státní pravomoci má zůstat v mezích stanovených demokratickými přirozenými právy jednotlivých občanů a přirozenými právy rodin a dalších mezičlánků politické společnosti, kterými jsou samosprávné útvary územní a zájmové.

Vlastní funkcí státu je:

- a) usměrňovat;
- b) dohlížet;
- c) podněcovat;
- d) držet v mezích.

Ad a) Usměrnění. Stát usměrňuje činnost občanů, rodin a autonomních institucí územních a zájmových harmonicky k obecnému dobru celku, ovšem státní zásahy nemají jít nikdy dále než je nutné v zájmu obecného dobra. Legitimní nezávislost občanů, rodin a nevládních institucí, která patří k základním přirozeným právům, nesmí být potlačena neb řízena a převzata státem.

Ad b) Dohled. Stát je strážcem právního řádu a veřejného pořádku; svoboda občanů, rodin a autonomních institucí musí být nejen státem respektována, ale také chráněna proti jakýmkoli rušivým vlivům.

Ad c) Podněcování. Stát má stimulovat a podporovat jakoukoli užitečnou činnost nižších složek politické společnosti v zájmu všeobecného blahobytu, souladu a spolupráce, aby se tak eliminoval škodlivý třídní boj a byl nahrazen tvůrčí spoluprací společenských partnerů (zejména odborových organizací a svazů zaměstnavatelů). Sem patří také podněcování a podpora legitimní iniciativy a nezávislosti zvláště chudých a neprivilegovaných občanů, slabších nevládních institucí, prosazování individuálních občanů, rodin a autonomních institucí vhodnou daňovou politikou, někdy i subvencemi atd. - nikdy však jejich potlačování a pohlcování zbuje státní mocí.

Ad d) Držení v mezích. Donucovací státní moc je nutná a musí se používat spravedlivě proti těm, kteří odmítají bezdůvodně podrobit se zákonům a plnit své povinnosti.

Státní pravomoc má ovšem také své meze. Hlavní zásadou limitace státní moci je pravidlo podpůrnosti (subsidiarity), podle kterého má stát dělat jen to, co jednotlivci, rodiny a autonomní instituce nejsou s to dělat. Tak např. stát nemá vyrábět boty, když to může dělat jednotlivec neb skupina občanů sdružených v družstvo neb akciovou společnost. A dále, autonomní instituce nemají se zabývat takovými ukoly, na které stačí jednotlivci a rodiny. Všechny vyšší společenské instituce mají povahu podpůrnou vzhledem k nižším institucím, tj. mají jim sloužit a ne je utlačovat neb ničit. Nižší společenské instituce mají zase podpůrnou povahu vzhledem k občanům a rodinám. Občan není tedy pro politickou společnost neb stát, ale celá společenská struktura má sloužit občanům. Spirituální zájmy občana (jeho personalita) nesmí být obětována zájmům společnosti, poněvadž je převyšuje. Občan je ovšem povinen přispívat materiálními obětmi (prací a částí svého jmění ve formě daní, někdy i obětí časného života ve spravedlivé válce) pro bezpečnost a efektivní fungování orgánů státních a nižších společenských útvarů (obětuje se individualita občana).

Toto jsou základní zásady demokratické decentralisace, demokracie pluralitní a personalitní, na rozdíl od demokracie liberalistické, která má tendence etatické, a hlavně na rozdíl od etatického kolektivismu, který logicky může přinášet jen otrocký stát, porobu materiální i spirituální, tedy jen vykořisťování. Nejde tedy jen o to, aby se odstranilo vykořisťování člověka člověkem, jak honosně hlásají systémy kolektivistické, ale také a zejména o to, aby se znemožnilo vykořisťování člověka státem.

Samosprávné společenské útvary

A) Místní samospráva: a) obce a města;

b) okresy, župy neb země.

B) Zájmová samospráva: odborové organizace, svazy zaměstnavatelů, svazy zemědělské, lékařské, advokátní, obchodní a živnostenské komory atd. (organizace spotřebitelů mají jen povahu nátlakových skupin a funkci poradní).

Samosprávné zájmové instituce jsou takové společenské útvary, které jsou sociálně nutné pro řádné fungování sociálněekonomického procesu. Pojmově sem nepatří tedy spolky kulturní, sportovní atd., které mají mít ovšem také kulturní svobodu a právo spravovat své vlastní záležitosti.

Zájmové instituce-hájící zájmy určitého oboru povolání- mají právo na samosprávu, kteréžto právo není odvozeno ze státního zákona, ale přímo z práva přirozeného. Jsou samosprávné ve své vlastní sféře činnosti, která je dána cílem instituce. A tak lékařská komora řeší všechny problémy lékařského stavu, které je schopna řešit. Stát jen dohlíží, usměrňuje, je-li třeba v zájmu obecného dobra politické společnosti; dále podněcuje a udržuje činnost komory v patřičných mezích.

V některých jiných oborech povolání je situace komplikovanější tím, že nejde již o osoby samostatně činné, ale v nánězdém poměru. Zde pak odborové organizace tohoto odvětví spolu s organizací zaměstnavatelů téhož odvětví řeší veškeré problémy v kolektivním vyjednávání. Tak např. odborová organizace zaměstnanců v textilu spolu se svazem textilního průmyslu a obchodu, který se skládá ze zástupců ředitelství textilních podniků, na společných poradách řeší dohodou veškeré problémy tohoto hospodářského oboru.

Stát jen dohlíží, usměrňuje, zaručuje platnost kolektivních dohod (tarifní smlouvy) a jejich vynutitelnost. Podobně je tomu ve všech oborech ostatních. Stát zasahuje jen když se sociální partneři nedohodnou, nebo se dohodnou na řešení, které poškozuje zájmy celé politické společnosti (např. stabilitu měny, obranu země atd.).

Občas bude třeba vytvářet společné výbory několika hospodářských oborů jakožto dočasné výbory pro jednotlivý konkrétní problém (ad hoc) jako např. Stížnostní komise pro slušnou cenu (podrobnosti v pozdějším Diskusním archu). V takové komisi ad hoc budou zástupci všech zainteresovaných odvětví.

V zájmu vyřešení třenic mezi jednotlivými zájmovými institucemi bude třeba vytvořit koordinační výbor všech zájmových institucí (Národní hospodářskosociální komora), který nebude ovšem orgánem státním, ale orgánem hospodářské samosprávy, a hlavním jeho úkolem bude harmonisovat konfliktní zájmy různých oborů, jmenovat potřebné komise ad hoc, jako např. Stížnostní komise pro slušnou cenu, komise pro problémy bursovní, úrokové, investiční, přeškolení zaměstnanců vyřazených automatizací, zaměstnanecké akcie, usměrňování volné souítěže, investiční mzdové příplatky atd..

Národní hospodářskosociální komora pečuje zejména o eliminování škodlivého třídního boje, o spolupráci sociálních partnerů, o harmonisování zájmů všech skupin, znemožnění parazitních zisků a zbytečných nezičlánků v hospodářskosociálním procesu, staví hráz proti tvoření monopolů a uskutečňuje zásadu oddělení moci státní (zákonodárné, výkonné a soudní) od moci hospodářské.

Tato pluralitní struktura je důsledným uplatněním demokracie ve všech oborech života politického, hospodářského, sociálního a kulturního (integrální demokracie) a je tedy zárukou udržení demokracie proti totalitním a statickým tendencím státní moci.

Rodina

Rodina je společenství rodičů a dětí. Základní životní poslání rodiny má jí zaručit primát mezi ostatními společenskými útvary včetně státu. Rodina má svá přirozená nezadatelná práva, které stát má respektovat. I zde ovšem přísluší státu funkce subsidiární-umožňovat a usnadňovat rodině plnění jejího poslání. Výchova dětí je ovšem nezadatelným právem rodičů a stát má zde také jen funkci subsidiární.

Lid

Lid je nejvyšším zdrojem politické moci v celé politické společnosti, rozhoduje o vládní formě, volí své zástupce do parlamentu a do partikulárních společenských útvarů nižších, vybavených samosprávou (samospráva místní a zájmová). Plné politické moci lidu nejsou ovšem absolutní, ale jsou vymezeny etickými zásadami (přirozené právo) stejně jako jimi má být upravena jakákoliv jiná činnost každého člověka. Proto také mravní úroveň lidu - nejvyššího nositele politické moci - je otázkou života a smrti demokracie. Nejlepší demokracie instituce mohou upadat, rozkládat se a selhat, je-li lid mravně zkorumpovaný.

Reforma institucí bez reformy mravů nestačí a pouhá formální demokracie - i když je nejideálnější vládní formou - nemůže být všeleken. Demokracie nemůže dlouho existovat bez morální a intelektuální formace občanů a je docela možné, že většina nevyspělého a úpadkového lidu se vysloví v tajných a svobodných volbách pro nacismus nebo komunismus.

Podle křesťanské etiky politická moc, stejně jako každá moc, pochází od Boha, který ji přenesl na lid a lid ji pak přenáší dále a to úplně nebo částečně na své volené zástupce v orgánech státních a v orgánech autonomních institucí nižších (teorie translační). Lid si ovšem může vyhradit právo rozhodovat v referendu o problémech základní důležitosti. V praxi není možné, aby lid rozhodoval PŘÍMO o všem (demokracie přímá) a proto se musíme spokojit s demokracií reprezentativní (nepřímou).

Toto je základní struktura pluralitní a organické demokracie, struktura integrální demokracie celé politické společnosti.

Reforma deformovaného sociálního řádu

Kdo má provádět nutné sociální reformy v politické společnosti? Stát, který nesmíme ztotožňovat s celou politickou společností, jistě tuto funkci má, ale i zde nesmíme upadnout do etatismu a i zde je třeba dodržovat zásadu podpůrnosti (subsidiarity).

Na rozdíl od teorie individualistického liberalismu, stoupenci integrální a pluralistické demokracie zdůrazňují, že stát má zasahovat do té míry jak to vyžaduje obecné dobro. Ovšem na druhé straně na rozdíl od kolektivistických teorií, funkce státních orgánů se má omezovat na usměrňování, dohled, podněcování a na udržování v příslušných mezích, na vytváření zákonných předpokladů pro reformy. Podstatná část úkolů v reformování deformovaného sociálního řádu připadá však nižším autonomním složkám politické společnosti. Nejen stát, ale celá politická společnost ve svém organickém uspořádání má provádět sociální reformy. Hlásáme tedy zásadu plurality aktivních činitelů v provádění sociálních reforem na rozdíl od etatických reforem, které prosazují jak liberálové tak kolektivisté; v tomto bodu se oba extrémy stýkají i když jinak usilují o reformy odlišné.

Dosavadní reformní úsilí je tedy třeba důsledně deetatisovat a to nejen ve vyvinutých průmyslových zemích, ale také - a to zejména - v zemích vývojových. A v transformačním procesu v komunistických zemích funkce nižších útvarů politické společnosti i když tam nejsou zatím autonomní, ale jen nástrojem státního totalismu, je vskutku problematikou základní důležitosti. Státní orgány komunistických režimů budou tou poslední baštou odporu proti transformaci, která bude moci probíhat v nižších útvarech - většinou zatím ilegálně - neboť jen tak je možno uskutečňovat intelektuální a mravní formaci lidu. Právě pod pláštíkem těchto nižších útvarů by se měly tvořit

bunky onoho budoucího nového sociálního řádu.

V totalitních státech (nacismus, fašismus a komunismus) zmizel rozdíl mezi státem a politickou společností, neboť celá politická společnost se všemi nižšími autonomními útvary byla doslovně pohlcena zhujelelou státní mocí, která je však ve skutečnosti jen nástrojem diktátorské totalitní politické strany. (diagram č. 3).

V liberální demokracii autonomní nižší útvary zakrněly a jsou nevyvinuté a nenají opravdovou samosprávu. V praxi je často státní moc v rukou hospodářských monopolů a oligopolů a je instrumentem malé vládnoucí třídy (diagram č. 2). Liberální demokracie je tedy často příliš vzdálena od ideálu opravdové vlády lidu, lidem a pro lid.

Lord Keynes vyjádřil myšlenku pluralitní demokracie slovy:

"Doporučuji tedy, aby pokrok spočíval v růstu a uznávání semiautonomních útvarů ve státě."

III. DISKUSE

A) Námety k diskusi

1. Mají odborové organizace ve vaší zemi právo uzavírat kolektivní dohody (tarifní smlouvy) a to svobodně? Jestliže ano, jaké problémy se mohou v kolektivních dohodách řešit? (Snad pouze mzdy a počet pracovních hodin, anebo také další otázky sociální, zaměstnanecké a hospodářské?)
2. Jaky sociální program mají vaše odborové organizace mimo vyšší mzdy (které stejně jsou obvykle doprovázeny stoupáním cen)?
3. Jaky sociální program mají zemědělské svazy ve vaší zemi a jak je rozvinuta jejich autonomie, je-li vůbec jaká?
4. Které pravomoci mají advokátní komory, organizace lékařů, lékařníků, účetních, architektů?
5. Které politické strany mají v programu decentralizaci a autonomii nižších útvarů politické společnosti? Jaké jsou hlavní zásady těchto programů?
6. Poskytují autonomní zájmové organizace ve vaší zemi hospodářskou pomoc vývojovým zemím? Také snad pomoc ve školení odborářských pracovníků a jiných specialistů?
7. Jak by měly pomáhat odborové organizace vývojovým zemím? Jak organizace zemědělců? B) Volná debata

IV. AKCE

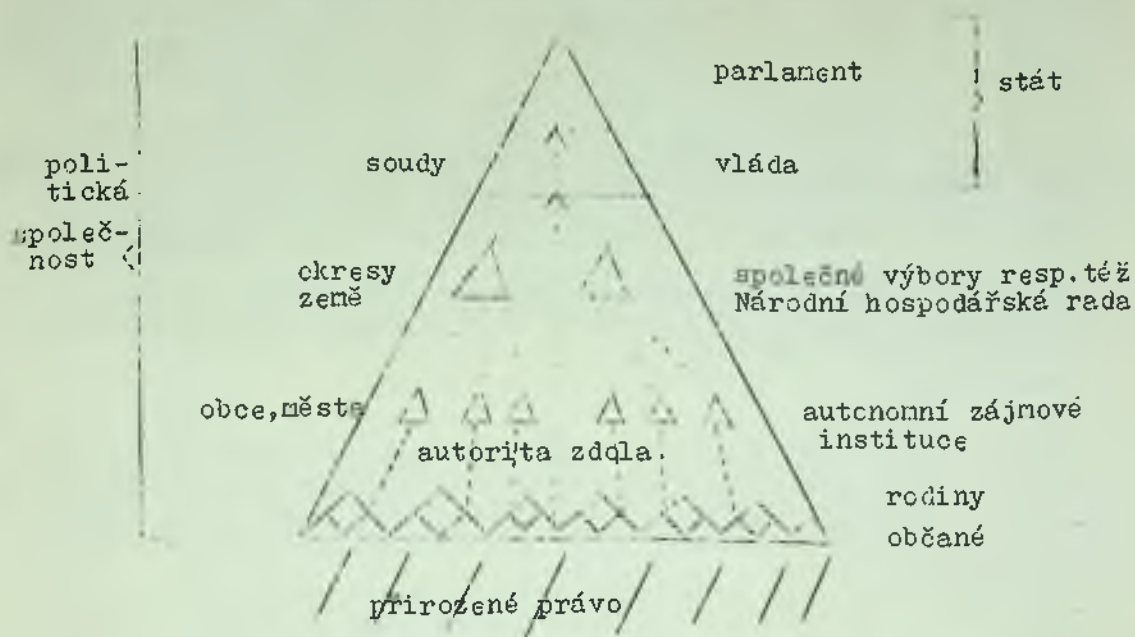
1. Neznáte-li odpovědi na výše uvedené otázky, vyžádejte si informace od příslušných organizací a pak referujte na schůzi.
2. Debatujte o těchto otázkách s přáteli, zejména s odborovými pracovníky, s funkcionáři ostatních autonomních institucí a s politiky.
3. Zdůrazňujte v debatách výhody doporučené pluralitní struktury, nevýhody centralistických systémů, a povzbuzujte přátele k aktivní práci na decentralizaci vaší země - na omezování zhujelelou státní moci - a k práci na plném rozvoji nižších útvarů.
4. Využívejte všech možností k debatám o těchto otázkách s turisty, kteří přicházejí na Západ z komunistických zemí.
5. Poďte referát o svých diskusích a akcích na příští schůzce.

--- --

Poznámky:

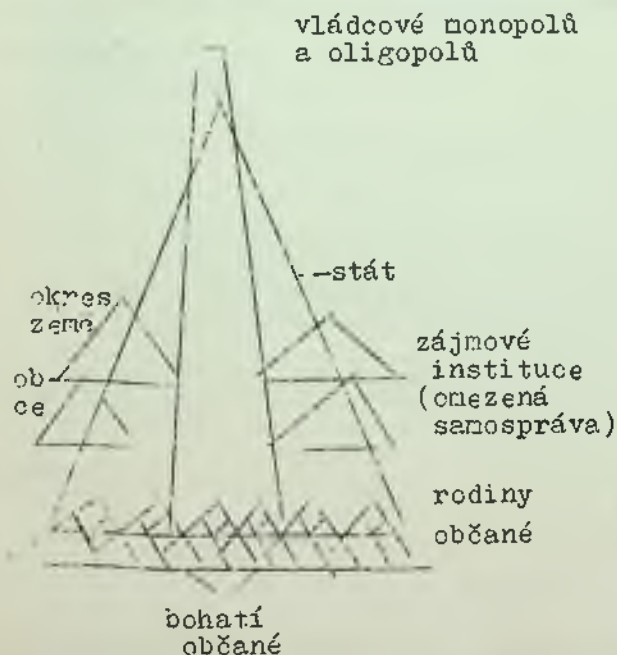
1. Boj ekonomického liberalismu proti komunismu - tedy boj mezi kapitalismem soukromým a kapitalismem státním - nevyřeší sociální problematiku dneška, ale jen odvádí energii špatným sterilním směrem. Je třeba usměrnit energii směrem tvůrčím - tvoření nového sociálního řádu.
2. V komunismu i liberalismu je dělník pouhým plánovaným elementem.

Pluralitní sociální řád (diagram č.1.)

Liberalistický režim

Diagram č.2.

Kolektivistický režim

Diagram č.3.

